

SZEMLE

Angster József: *ANGSTER, a pécsi orgonagyár és a család története.* (Pannónia könyvek). Baranya Megyei Könyvtár, Pécs 1993.

Régóta várt könyv jelent meg Pécsen az elmúlt évben: az Angster orgonagyár első teljes és igaz története.

A legjelentősebb magyar orgonaüzemet 1867-ben alapította Angster József. Tízestendős európai vándorlás után Párizsból tért haza, s egyedül tapasztalataira építve néhány évtized alatt világszínvonalú orgonakészítést teremtett meg a mecsekalji városban. Fennállásának jó nyolc évtizede alatt a gyár több mint 1300 orgonát épített, sok-sok kis falusi templomba és számos székesegyházba. Hangszereik kedveltségét jellemzi, hogy Ugocea, Fogaras, Krassó és Szörény vármegyék kivételével az ország minden tájára eljutottak, többségük bizonyára ma is ellátja feladatát. Bár az orgonakészítést világháborúk és gazdasági válságok többször visszavetették, a gyár a megrázkódtatásokat újra meg újra kiheverte. Három generáción át tartó működésének az 50-es évek elején a sztalinista diktatúra politikája vetett véget.

A könyv a korábbi években publikált munkákhoz, Horváth Csilla, Fonay Zsuzsa és Szigeti Kilián tanulmányaihoz csatlakozik, összefoglalva azokat, de jelentősen ki is egészítve tartalmukat. A szerző az orgonaüzem harmadik, utolsó vezetőgenerációjának tagja. Művében az eddigi kiadványoknál jóval bővebben merít az alapító Angster József naplójából. Ugyancsak új adatokkal és megközelítéssel szolgálnak saját élményei, a gyár vezetőjeként eltöltött évtized. A munkához forrásul szolgált az a számtalan irat és műszaki leírás is, melyeket a felszámolt üzem hagyatékeként ma a Baranya Megyei Levéltár ill. a család irattára őriz.

Az ismeretterjesztő szándékkal megírt mű élvezetes olvasmány, a témához illő részletességgel és stílusban. Színvonalas a külső-belső megjelenése, jól áttekinthető a felépítése, megfelelő a fejezeteinek aránya. A könyv legnagyobb terjedelemben az orgonagyár történetének első félévszázadával foglalkozik, hiszen ez volt az üzem virágkora. Az írottakat a számos adat mellett a személyes hangvétel teszi hitelessé és élményszerűvé. Ezzel először az alapító naplórészleteinek olvasásakor találkozunk: a hétköznapi események leírása közben a korabeli élet, szokások vagy egy-egy történelmi esemény, helyzet oly tisztán rajzolódik ki, hogy szinte részeseivé válunk egy vándorlegény – Angster József – életének. Ezek az oldalak a mai ifjúság előtt is jól érzékeltetik, mit is jelent egy szakma odaadó szeretete, mely tehetséggel s szorgalommal párosulva méltó eredményekben leli meg jutalmát.

A könyv a továbbiakban is oldott, vonzó stílusú; ez a szerző saját tapasztalatainak és a szerzteágazó téma részleteit is jól ismerő szakember magabiztosságának köszönhető, mely laikusok számára szabatos, rövid, érthető ismertetését nyújtja az orgona szerkezetének vagy egyes részletproblémáknak. Emelkedett

szellemre valló az a magatartás, ahogy a szemtanú nem csak elhallgatja a gyár és a család tönkrevőinek nevét, hanem még mentséget is keres cselekedeteikre. – A kötetet gazdag képanyag illusztrálja, az olvasottak áttekinthetőségét számos táblázat segíti.

Az Angster-üzem teljes történetének megírása a hazai hangszertörténeti kutatásnak is fontos dokumentuma. Hiszen a munka számos fejezete, részlete a tudomány számára is forrásértékű, részben az először közölt vagy csak a szerző visszaemlékezéseivel kiegészített tények okán. A tudományos és az ismeretterjesztő jelleg közti egyensúlyozás bizonyára számos nehéz döntést követelt a mű megírása közben, s a választást az egyéni megítélésen túl terjedelmi okok is befolyásolhatták. A könyv jelentősége miatt most mégis fel kell tenni a kérdést: növelhette volna-e még valami a kiadvány értékét a jelenlegi forma és terjedelem mellett?

Ezzel kapcsolatban elsősorban a szerkesztés, a nyomdai előkészítés fontossága emelendő ki. Még nagyobb körültekintéssel kevesebb lett volna a sajtóhiba, elkerülhetőek lettek volna a tördelési zavarok, s talán a számozott ábrajegyzék mellett nem maradtak volna maguk az ábrák számozatlanok. A névmutató neveinek ötödéhez nem tartoznak keresztnevek. Bár ezek a könyv főszovegében sem fordulnak elő, legalább a jelentősebb személyek neveit (pl. Dangel Antal, Wegenstein Lipót, Zalánfy Aladár) a mutató készítésekor illetet volna kiegészíteni. – Tartalmasak a jegyzetek, de ezeken keresztül jó lett volna utalni a felsorolt forrásokra. Jóllehet ismeretterjesztő műben ez esetleg tudálékosnak tűnik, az érdeklődő azonban így könnyen utánanézhetne a kapcsolódó irodalomnak.

A témát közelebbről ismerő szakmabeli a műben vitatható megállapításokra és ténybeli pontatlanságokra is bukkanhat. Mivel ezek részletezése meghaladná e recenzió kereteit, és arányait torzítaná, felsorolásuktól el kell tekintenünk.

Remélhető, hogy a könyvben most csak futólag megemlített, szakmai szempontból figyelemreméltó adalékok is egyszer sajtó alá kerülnek. Így bizonyára olyan kérdések, részletek is tisztázhatók, melyek kifejtésére e kiadvány nem adott módot.

A könyv függelékében az orgonaépítés alapfogalmaival ismerkedhet meg az olvasó, itt található az üzem tevékenységét összesítő táblázatok, valamint fontosabb diszpozíciók is. (Egy-egy hangképvázlat mellett örömmel olvastuk volna az azt kidolgozó szakértő nevét is). A kiadványt végül a legifjabb Angster-generáció tevékenységének rövid ismertetése zárja. Angster Judit nemzetközi elismerést szerzett orgonaakusztikai kutatásaival mintegy folytatója elődei munkásságának, felfedezéseivel továbbra is bekapcsolja az Angster-nevet az orgonakultúra fejlődésébe.

Dudits Pál